Lausunto Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 19.10.2017

Viite	Lausuntopyyntö liittyen asiaan: E 34/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: Vaikuttaminen EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen 2021-
Lausunnon antaja	Luonnonvarakeskus (Luke) / Professori Hilkka Vihinen

Lausunto koskee täydennyksiä E-kirjeessä (34/2017 vp) esitettyihin näkemyksiin. Täydentävä muistio käsittelee sekä Iso-Britannian eron vaikutuksia koheesiopolitiikkaan että muita uudistamista koskevia näkökohtia ja Suomen kantaa niihin.

Muistion mukaan Suomen oletus ja kanta Iso-Britannian erosta on, että se huomioidaan täysimääräisenä rahoituskehyksen kokonaistasossa, eli taso tulee laskemaan, ja varoja tullaan kohdentamaan uudelleen. Oletusta voi pitää realistisena. Toteutuessaan se tarkoittaa, että rahoituskehykseen vaikuttamiseen kannattaa panostaa jopa aiempia ohjelmakauden vaihdoksia enemmän.

Tässä lausunnossa keskitytään rahoituskehyskokonaisuutta koskeviin huomioihin ja ehdotettuihin linjauksiin rahoituskehysvaikuttamisessa.

Suomi tavoittelee suhteellisesti korkeampaa koheesiopolitiikan saantoa. Muistiossa ehdotetaan, että rahoituksen kriteerejä, ehtoja ja niiden painotuksia tulisi muuttaa tukemaan entistä tehokkaammin kasvua lisäävien rakenneuudistusten toteuttamista ja muuttoliikkeeseen vastaamista.

Ennen kuin mitään linjauksia voidaan tehdä, tulisi tekstissä selventää, mitä muuttoliikkeellä tarkoitetaan, koska sillä on suuri merkitys politiikkatoimien ja niiden resursoinnin kannalta. Onko kyse kansainvälisestä vai maan sisäisestä muuttoliikkeestä, vai molemmista? Jos kyse on kansainvälisestä muuttoliikkeestä, tarkoitetaanko maahanmuuttoa, maastamuuttoa vai molempia? Edelleen, puhutaanko työperäisestä muuttoliikkeestä vai kansainväliseen suojeluun perustuvasta turvapaikan hakemisesta, vai kenties molemmista?

Todettakoon, että Suomi ei ole yksittäistä poikkeusvuotta 2015 lukuun ottamatta ollut EU:hun kohdistuvan muuttoliikkeen kohdemaita, ja silloinkin luvut jäivät vähäisiksi useimpiin muihin jäsenmaihin verrattuna. Linjauksen arvioimisen kannalta olisi hyödyllistä avata yksityiskohtaisemmin paitsi muuttoliikkeen määritelmää tässä yhteydessä, myös sitä, millä tavalla tässä oletetaan muuttoliikkeeseen vastaamisen ja sen hallinnan tapahtuvan, ja millaista koheesiopolitiikkaa se Suomen näkökulmasta tarkoittaisi. Muistion sivulla 2 mainitaan, että toimivaltaisissa ministeriöissä tullaan laatimaan esitys tällaisista keinoista.

Itä- ja Pohjois-Suomen harvan asutuksen erityisasema, Itämeri, arktisuus ja EU:n ulkoraja Venäjään puolustavat edelleen hyvin paikkaansa Suomen koheesiopolitiikkalinjauksissa.

Tekstissä painotetaan siirtymistä entistä tulosperusteisempaan koheesiopolitiikkaan, ja rahoituksen jakosääntöjen ja ennakkoehtojen muuttamista tukemaan entistä tehokkaammin kasvua lisäävien rakenneuudistusten toteuttamista ja innovaatiolähtöisen talouden kehitystä. Linjaukselle olisi eduksi sana kestävyys, joka on yksi EU:n horisontaalisista tavoitteista. Se olisi myös Suomen kansallisten prioriteettien mukaista.

Koheesiorahoituksen painopistettä linjataan muistiossa entisestään kasvua, työllisyyttä ja osaamista tukevaan suuntaan. On kuitenkin todennäköistä, että sosiaalinen koheesio tulee EU-politiikassa jatkossakin sisältämään toimia köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseen. Olisi asiallista harkita myös niitä koskevia linjauksia siltä varalta, että osa koheesiovaroista joka tapauksessa suunnattaan näihin tarkoituksiin. Käsillä olevassa muistiossa niitä ei linjata.

Hallinnon keventämiseen ja yksinkertaistamiseen liittyvät tavoitteet ovat tarpeellisia ja hyvin linjattuja. Kuten tekstissä mainitaan, koheesiopolitiikan yhteensopivuutta muiden EU-ohjelmien ja –rahastojen kanssa tulee parantaa. Tässä vaiheessa ohjelmakauden valmistelua puheenvuorot, joissa vaaditaan eri ohjelmien ja rahastojen synergiaa ovat vahvistuneet. DG Agrin ja Horsontti 2020 –yhteistyö hakujulistusten muotoilussa on ollut jo kuluvalla ohjelmakaudella tässä mielessä oireellista, ja sitä todennäköisesti lisätään jatkossa. Tällä on vaikutuksia myös kansalliseen toimintaan. Suomessa EU-osarahoitteisten ohjelmien johtaminen ja hallinnointi on eriytetty eri hallinnonaloille. Tästä näkökulmasta olisi hyvä kiinnittää huomiota kansallisiin edellytyksiin saada hyöty irti ohjelmienvälisestä synergiasta.

Ehdollisuuden periaate koheesiorahoituksessa voi toimia EU:ta eheyttävästi. Kansallinen omarahoitusosuus on kannatettava tavoite kaikille, sillä sen määrällä on vaikutusta kansalliseen omistajuuteen. Raja-alueiden kehittäminen koheesiopolitiikalla on kiistatta Suomen intressissä jatkossakin, sekä talouden että turvallisuuden näkökulmasta.

Muistiossa ei ole otettu kantaa siihen mahdollisuuteen, että Yhteistä maatalouspolitiikkaa uudistettaessa maaseudun kehittäminen pyrittäisiin siirtämään osaksi koheesiopolitiikkaa. Tämänsuuntaisia ehdotuksia saattaa hyvinkin uuden kauden valmistelussa esiintyä. Niihin olisi hyvä varautua tarkastelemalla EU-politiikkojen ja niiden tarjoamien välineiden kokonaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta Suomen kannalta.

Tällä hetkellä maaseudun kehittäminen on ensisijaisesti Yhteisen maatalouspolitiikan osa, mikä on ollut Suomen oloihin hyvä ratkaisu. Ensinnäkin maaseutuohjelmien EU-osarahoitusosuus on ollut korkeampi kuin EAKR:ssä ja ESR:ssä. Toiseksi, Maaseutuohjelman toimenpiteet sallivat myös pienipiirteisemmän kehittämisen, mikä mahdollistaa maaseudun resurssien tarkemman hyödyntämisen ja paikallisen räätälöinnin. Monivuotiseen rahoituskehykseen varautumisessa olisi hyvä pitää esillä myös tämä maaseudun kehittämistä koskeva ulottuvuus. Edelleen, linjauksissa olisi maaseudun näkökulmasta tarpeen puolustaa kehittämistoimenpiteitä jos ja kun leikkauksia budjetteihin tulee. Kehittäminen on investointi tulevaisuuteen.